

Родіонов О.В.

УДК 65.01

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ТРАНСГРАНИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Постановка проблеми. Розвиток регіонального малого бізнесу актуальний через створення ними робочих місць, забезпечення підтримки потенціалу розвитку крупному бізнесу. Підприємства Луганського регіону складають приблизно 15 тис. одиниць. В малому бізнесі зайнято майже 200 тис. осіб населення області. Проте через недостатній рівень конкурентоспроможності, фінансового забезпечення і відсутність розвитку нематеріальних активів малі підприємства створюють лише 7 % всієї кінцевої продукції, що виробляється в Луганській області. Основна сфера діяльності підприємств малого і середнього бізнесу Луганської області зосереджена в харчовій галузі: виробництво маргарину, круп, макаронних виробів, кондитерської і хлібобулочної продукції, м'яса, ковбасних виробів. Є певний потенціал в підприємств легкої промисловості.

З метою створення умов стабільного і ефективного розвитку економік України, РФ, Республіки Білорусь підвищення рівня життя населення, розвитку потенціалу малого бізнесу потрібна інтенсифікація інтеграційних процесів шляхом досягнення взаємовигідних домовленостей з формування Єдиного економічного простору (ЄЕП). У 2003 р. Президенти Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Російської Федерації і України уклали Угоду співдружності незалежних держав про формування ЄЕП. В 2004 р. Кабінет міністрів України направив на ратифікацію у Верховну Раду Угоду про формування Єдиного економічного простору. Ратифікація цього документа санкціонує участь України в проєкті, який з самого початку його ініціації викликав і продовжує викликати неоднозначні, іноді діаметрально протилежні оцінки його цілей, природи, параметрів здійснення і можливих наслідків. У зв'язку з цим актуалізуються питання дослідження і узгодження правових і митних аспектів розвитку транскордонних відносин держав в ринкових відносинах.

Аналіз досліджень і публікацій. В сучасних наукових роботах висвітлено різні аспекти формування і функціонування ЄЕП [2-4]. Досліджені переваги і недоліки співпраці, структурні аспекти контекстного змісту, проте недостатньо досліджені питання формалізації відносин підприємств в умовах формування нових економічних умов, наприклад, вступу України до СОТ, створення Євротериторій та ін [1-5]. В таких умовах змінюються умови митних і правових аспектів регулювання відносин в ЄЕП, які потребують подальших досліджень.

Мета статті – наведення матеріалу з розвитку прикордонних відносин в ринкових умовах.

Основний матеріал. Єдиний економічний простір є програмою заходів з формування економічного простору Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Російської Федерації і України з метою поглиблення багатобічного економічного співробітництва. Під Єдиним економічним простором держави-учасники розуміють економічний простір, об'єднуючий митні території держав-учасників, на якому функціонують механізми регулювання економік, засновані на єдиних принципах, забезпечуючи вільний рух товарів, послуг, капіталу і робочої сили і проводиться єдина зовнішньоторговельна і злагоджена, в тій мірі і в тому об'ємі, в яких це необхідне для забезпечення рівноправної конкуренції і підтримки макроекономічної стабільності, податкова, грошово-кредитна, валютно-фінансова політика.

Поетапне поглиблення інтеграції обумовлено виконанням державами-учасниками прийнятих зобов'язань і фактичним рішенням наступних задач:

- формування зони вільної торгівлі без вилучень і обмежень, що припускає невживання у взаємній торгівлі антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних захисних заходів на базі проведення єдиної політики в області тарифного і нетарифні регулювання єдиних правил конкуренції, вживання субсидій і інших форм державної підтримки;

- уніфікація принципів розробки і використання технічних регламентів і стандартів, санітарних і фітосанітарних норм;

- гармонізація макроекономічної політики;

- створення умов для безперешкодного переміщення товарів, послуг, робочої сили і капіталів;

- гармонізація законодавств держав-учасників в тій мірі, в якій це, необхідно для функціонування єдиного економічного простору, включаючи торгівлю і конкурентну політику;

- формування єдиних принципів регулювання діяльності природних монополій, єдиної конкурентної політики і забезпечення недискримінаційного доступу і рівного рівня тарифів на послуги суб'єктів природних монополій.

Основними принципами функціонування Єдиного економічного простору є забезпечення свободи переміщення товарів, послуг, капіталу і робочої сили через кордон держав-учасників.

Єдиний економічний простір формується поступово, шляхом підвищення рівня інтеграції, через синхронізацію здійснюваних державами-учасниками перетворень в економіці, сумісних заходів по проведенню злагодженої економічної політики, гармонізацію законодавства у сфері економіки, торгівлі і за іншими напрямками, з урахуванням загальноєвропейських норм і принципів міжнародного права, а також досвіду і законодавства європейського союзу.

Напрями інтеграції і заходи щодо їх реалізації визначаються на основі відповідних угод і рішень інституційних органів ЄЄП, що передбачають обов'язковість їх виконання для кожної із сторін в повному об'ємі, а також механізм їх реалізації і відповідальності за невиконання згаданих рішень. Угода про формування ЄЄП має рамковий характер. Тому необхідно розрізняти процес укладання Угоди і вступу її в силу, з одного боку, і процес формування ЄЄП – з іншого. Участь України в цій угоді не тотожна її членству.

З юридичної точки зору, Угода не покладає на її учасників ніяких зобов'язань, окрім одного – брати участь у формуванні ЄЄП, але в межах і формах, прийнятних для кожного з них. Питання уніфікації митних законодавств чотирьох держав на сьогоднішній день знаходяться у стадії формування. Тому перед Державною митною службою України виникають правові проблеми, унаслідок концептуальної неузгодженості цілого ряду положень Угоди про формування ЄЄП з діючою Конституцією України і курсом на євроатлантичну інтеграцію, кінцевою метою якого є повноправне членство України в ЄС.

Президент України при підписанні Угоди зробив обмовку, що Україна братиме участь у формуванні і функціонуванні ЄЄП в межах, які відповідають Конституції України. Така обмовка, на жаль, має досить загальний характер, не фіксує з достатньою точністю позицію України, і отже, дозволяє тлумачити її як згоду України брати участь мало не у всіх етапах формування ЄЄП, особливо з урахуванням того, що Конституція держави може бути змінена.

У зв'язку з цим слід зазначити, що Україна не повинна брати участь в наднаціональних органах ЄЄП не стільки тому, що передача певних повноважень подібним органам не відповідає діючій Конституції України, але перш за все тому, що участь в таких органах суперечитиме її євроінтеграційному курсу і зробить неможливим її майбутнє членство в Євросоюзі.

Проте співпраця в рамках ЄЄП триває і з метою розвитку і впровадження політики ЄЄП на Луганщині прийнята програма трансграничної співпраці на 2008-2015 роки. Вона містить близько 400 заходів практично у всіх сферах трансграничної співпраці області з сусідніми регіонами Російської Федерації.

Сприяє розвитку відносин держав-учасників в рамках ЄЄП і створення Єврорегіонів. Єврорегіон – європейська форма міжнародної інтеграції, заснована на співпраці декількох територіальних утворень, розташованих в прикордонних районах держав. "Єврорегіон" – юридично оформлена за нормами Ради Європи територія співпраці між органами влади прикордонних регіонів держав, що мають загальні межі. Сьогодні в Європі діє біля 120 єврорегіонів, сім з них – на території України. На територіях вже створених в Україні єврорегіонів проживає майже 20% населення країни. Концепція єврорегіонів є наслідком політики ЄС, яка направлена на децентралізацію політичної і економічної влади. Існуючі єврорегіони з'єднані в Асоціацію європейських прикордонних регіонів, створену в 1971 р. Її членами є 90 з 115 реально діючих єврорегіонів. Перший єврорегіон з'явився на кордоні Німеччини і Нідерландів в 1958 р. Потім єврорегіони стали розповсюджуватися по всій Європі.

В Україні вже працюють єврорегіони "Буг", "Карпатський", "Нижній Дунай", "Верхня Лозина", "Дніпро", "Ярославна" і "Слобожанщина", до складу яких входять Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Сумська, Чернівецька, Чернігівська і Харківська області.

Єврорегіон – прогресивна, демократична і вельми ефективна форма співпраці прикордонних територій країн-сусідів, яка, до того ж, припускає, що його учасники всі свої рішення приймають виключно відповідно до державного законодавства. Створення єврорегіону дозволяє його учасникам створювати сумісні економічні структури, розвивати прикордонну торгівлю, реалізовувати різні проекти в області туризму, екології, спорту і культури.

У зв'язку із зростаючим розвитком відносин підприємств Луганського регіону з російськими партнерами виникла потреба у формуванні єврорегіону на території Луганської області. В загальному зовнішньоторговельному обороті регіону питома вага Російської продукції складає більш 70%. За січня-серпня 2010 р. зовнішньоторговельний оборот Луганської області з РФ склав 3,15 мільярди дол., експорт – 1,27 мільярди дол. Правові і митні проблеми співпраці знайшли своє вирішення у формуванні Єврорегіону "Донбас".

Голова луганської ОДА В. Голенко і голова адміністрації ростовської області В. Голубев 29.10.2010 р. підписали угоду про створення Єврорегіону "Донбас". Створення Єврорегіону допоможе налагодити активну співпрацю між ростовськими і луганськими підприємствами, сприятиме реалізації сумісних проектів у сфері виробництва і бізнесу, сприятиме поліпшенню митного контролю. Регіони зможуть оперативніше вирішувати питання у сфері торговельно-економічної діяльності.

Можливості сумісного регулювання і вирішення митних і правових проблем, що розв'язуються в рамках функціонування Єврорегіону "Донбас" привернули до співпраці і інші регіони РФ і України. Так, виказала намір приєднатися до проекту Воронежська область РФ, і Донецька область з Української сторони.

Для розвитку економічної становлячої діяльності єврорегіону "Донбас" вивчається досвід організації територіально-виробничих кластерів в прикордонних районах, у тому числі на прикладі вже створеного Єврорегіону "Слобожанщина".

Єврорегіон "Донбас" вже четвертий Єврорегіон, сформований по периметру українсько-російського кордону – перед ним сформовані "Дніпро" (Брянська і Чернігівська, Гомельська області), "Слобожанщина" (Білгородська і Харківська області), "Ярославна" (Курська і Сумська області).

В межах Єврорегіону практично усуваються митні бар'єри і перешкоди для переміщення робочої сили. Зокрема, керівники Луганської області озвучили план реалізації проекту з відновлення транспортного сполучення між Європою і Азією, який буде проходити по території Луганської і Ростовської областей від країн Європи до Китаю.

Висновки. Політика ЄЄП поступово впроваджується. Створюються нові організаційно-економічні умови для розвитку країн учасників, поліпшення і спрощення співпраці представників бізнесу. Позитивними прикладами практичного впровадження політики ЄЄП є активна співпраця представництв підприємств Ростовської області в Луганській області, Представництво підприємств Луганської області в Ростовській області, Постійне Представництво Луганської області в м. Москві, які допомагають в реалізації соціально-економічного партнерства російських і українських товаровиробників, забезпечують необхідною інформацією підприємців відповідних регіонів двох держав, вивчають і аналізують ринки продукції, потреби покупців, організують зустрічі з потенційними клієнтами. Звичайно, згодом будуть усунені як адміністративні, так і організаційні проблеми форм співробітництва, адже, таке об'єднання є плацдармом для політичних зв'язків і поступового впровадження і розвитку політики Єдиного економічного простору.

Джерела та література:

1. Единое экономическое пространство : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Единое_экономическое_пространство
2. Лозовский Р. Современный экономический словарь : [Электронный ресурс] / Р. Лозовский. – Режим доступа : <http://www.jobyou.ru/fin/4025.html>
3. Наумов И. Единое экономическое пространство : [Электронный ресурс] / И. Наумов. – Режим доступа : http://www.ng.ru/economics/2005-06-27/4_kiev.html
4. Петрук П. Б. Правові і митні аспекти розвитку прикордонних відносин в ринкових умовах / П. Б. Петрук // Гармонізація правових засад підприємництва : матеріали І Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Луганськ, 1-7 грудня 2010 р.). – Луганськ : Ноулідж, 2010. – Т. 2. – С. 202-206.
5. Про створення Єврорегіону "Донбас" та Статуту Єврорегіону "Донбас" : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.goldpages.com.ua/newsgr/desc/page_35/

Родіонов О.В.

УДК 338.112

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АГРАРНОЇ ОСВІТИ, ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Пріоритетність питання реформування та розвитку аграрної освіти в Україні визнана на державному рівні, що підтверджується приділенням значної уваги цьому питанню з боку уряду. Кабінетом міністрів України видано розпорядження від 6.04.2011 р. № 279-р «Про схвалення Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки» (далі – Концепція), яким було прийнято зазначену Концепцію та доручено Міністерству аграрної політики та продовольства разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та Національною академією аграрних наук розробити план заходів на 2011 – 2015 р.р. щодо реалізації Концепції. Зазначимо, що в місячний термін, цей план було розроблено та відповідним чином схвалено. Враховуючи горизонт планування, передбачений для реалізації Концепції, вона має стратегічний характер та в перспективі буде визначати політику держави в сфері аграрної освіти, зокрема, вищої. Враховуючи те, що у сучасних умовах, основним цільовим напрямком розвитку більшості освітніх систем – є якісні характеристики освітніх послуг та результатів функціонування системи вищої освіти, загалом, то актуальним визначається дослідження особливостей та процесів управління якістю аграрної освіти, як пріоритетного напрямку її реформування та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання розвитку аграрної вищої освіти отримали в працях С.Г. Чигасова [1], Г.П. Педченко [2], П.М. Макаренка, Т.В. Попової [3], А.І. Блозви, Н.Т. Тверезовської [4] та у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 р. [5] Зауважимо, що такий напрямок розвитку та реформування аграрної вищої освіти, як управління її якістю, лишається малодослідженим. Таким чином, науково-практична проблема розробки конструктивного інструментарію, придатного до вирішення питання підвищення якості вищої аграрної освіти, відповідно до сучасних вимог розвитку АПК, – є актуальною та такою, що потребує вирішення.

Метою статті є наведення результатів дослідження особливостей та процесів управління якістю аграрної освіти, як пріоритетного напрямку її реформування та розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку, на рівні державного управління сформувалося усвідомлення, того, що функціонування аграрної освіти та науки не повною мірою відповідає соціально-економічним потребам суспільства, рівню розвитку виробництва та продовольчої безпеки держави.

Як наслідок, урядом визнається низка проблем, пов'язаних із підготовкою висококваліфікованих робітничих кадрів, фахівців з вищою аграрною освітою та впровадженням вітчизняних наукових розробок в АПК. Таким чином, цілком очевидним становиться факт того, що сучасний стан економіки України потребує створення нової системи інноваційного розвитку агропромислового сектору «аграрна освіта – аграрна наука – аграрне виробництво» і поглиблення співпраці центральних та місцевих органів виконавчої влади у вирішенні питань функціонування і розвитку аграрної освіти та науки.